

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTRO
Į S A K Y M A S

**DĖL MEDŽIŲ IR KRŪMŲ PRIEŽIŪROS, VANDENS TELKINIŲ, ESANČIŲ
ŽELDYNuose, APSAUGOS, VEJŲ IR GĖLYNŲ PRIEŽIŪROS TAISYKLIŲ
PATVIRTINIMO**

2008 m. sausio 18 d. Nr. D1-45
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos želdynų įstatymo (Žin., 2007, Nr. [80-3215](#)) 22 straipsnio 3 dalimi,

1. Tvirtinu Medžių ir krūmų priežiūros, vandens telkinių, esančių želdynuose, apsaugos, vejų ir gėlynų priežiūros taisykles (pridedama).

2. Pripažįstu netekusiu galios aplinkos ministro 2002 m. vasario 27 d. įsakymą Nr. 78 „Dėl medžių genėjimo urbanizuotose teritorijose taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2002, Nr. [25-911](#)).

L. E. APLINKOS MINISTRO PAREIGAS

ARŪNAS KUNDROTAS

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro
2008 m. sausio 18 d. įsakymu Nr. D1-45

**MEDŽIŲ IR KRŪMŲ PRIEŽIŪROS, VANDENS TELKINIŲ, ESANČIŲ
ŽELDYNuose, APSAUGOS, VEJŲ IR GĖLYNŲ PRIEŽIŪROS TAISYKLĖS**

I. BENDROJI DALIS

1. Šios taisyklės nustato medžių ir krūmų, vandens telkinių, esančių želdynuose, vejų ir gėlynų priežiūros pagrindinius reikalavimus. Medžių ir krūmų priežiūra apima šiuos darbus: medžių ir krūmų laistymą ir tręšimą, dirvožemio purenimą ir mulčiavimą, medžių ir krūmų šiltinimą, genėjimą ir kitus priežiūros darbus.

2. Šios taisyklės privalomos prižiūrėti medžius ir krūmus, vandens telkinius, esančius želdynuose, vejas ir gėlynus visuose miestų ir miestelių želdynuose, išskyrus esančius privačioje žemėje ir privačioje namų valdoje. Medžių ir krūmų genėjimo reikalavimai yra privalomi visiems fiziniams ir juridiniams asmenims.

3. Taisyklėmis vadovaujasi savivaldybės, valstybinės kelių priežiūros įmonės, fiziniai ir juridiniai asmenys, vykdančys medžių ir krūmų (išskyrus augančių privačioje žemėje) priežiūros darbus.

4. Medžių ir krūmų, vandens telkinių, esančių želdynuose, vejų ir gėlynų priežiūros darbai turi būti atliekami nedarant neigiamo poveikio aplinkai ir žmogui.

5. Šiose taisyklėse vartojamos sąvokos:

epikorminiai ūgliai – aplink pjūvio vietą iš po žieve sukrautų miegančių pumpurų išaugę ūgliai;

medžio kamienas – liemens dalis nuo šaknies kaklelio iki pirmos šakos;

medžio laja – virš kamieno esanti išsišakojusi stiebo dalis, iš jos išaugusios šakos su lapija, pumpurais, žiedais ir vaisiais;

mulčias – organinės ir sintetinės medžiagos (pjuvenos, šiaudai, mėšlas, lapai, durpės ir kita), skirtos dirvai apdengti, kad pakiltų dirvožemio temperatūra žiemą, vegetacijos

laikotarpiu sumažėtų garavimas, mažiau augtų piktžolės;
pomedis – žemės plotas po medžio laja. Šiose taisyklėse pomedis – plotas iki 2 m spinduliu nuo kamieno;

skeletinės šakos – iš stiebo išaugusios pagrindinės šakos ir iš jų išaugusios šakos;

neskeletinės šakos – visos šakos, kurios nepriklauso skeletinėms šakoms ir nesudaro lajos skeleto.

6. Kitos šiose taisyklėse vartojamos sąvokos atitinka Želdynų įstatyme (Žin., 2004, Nr. 80-3215) vartojamas sąvokas.

7. Naudojant chemines medžiagas, vadovautis Augalų apsaugos įstatymu (Žin., 1995, Nr. [90-2013](#); 2003, Nr. 102-4583) ir kitais teisės aktais, reglamentuojančiais cheminių medžiagų naudojimą.

II. MEDŽIŲ IR KRŪMŲ LAISTYMAS

8. Miestų ir miestelių gatvėse ir skveruose augantys medžiai ir krūmai turi būti reguliariai laistomi, aprūpinant šaknis optimalia dirvožemio drėgme.

9. Laistymo norma ir dažnumas priklauso nuo oro sąlygų, dirvožemio mechaninės sudėties ir jo drėgmės, medžių ir krūmų rūšies, amžiaus, atsparumo sausrui, šaknų gylio ir pločio, medžio ir krūmo augimo vietos sąlygų (pomedžio ploto, neuždengto asfaltu, cementu ar kitomis drėgmei ir orui nepralaidžiomis medžiagomis, paaukštintų bortelių aplink medį, reljefo ir kita).

10. Vidutiniška medžių laistymo norma yra 30 l/m² pomedžio, kai dirvožemis lengvas (smėlis ir priemolis), ir 50 litrų, kai dirvožemis sunkus (priemolis ir molis).

11. Ypatingai karštu ir sausu oru laistymo norma didinama 2–3 kartus.

12. Vegetacijos metu (ypač prasidedant aktyviai vegetacijai ir rudenį, kai ruduo sausas) medžiai laistomi ne mažiau kaip 2 kartus. Sausu ir karštu oru medžiai, augantys želdinių masyvuose, laistomi iki 4 kartų, iki 15 metų amžiaus pavieniai augantys medžiai laistomi iki 10 kartų, vyresni kaip 15 metų amžiaus – iki 5 kartų, priklausomai nuo dirvožemio.

13. Kai ant pomedžio uždėtos grotelės, laistoma su hidropulsuojančiu įrenginiu, o laistant be jo – grotelės nuimamos.

14. Krūmai vegetacijos metu laistomi 3–4 kartus (priklausomai nuo klimatinių sąlygų ir nuo dirvožemio), 20-25 l/m² pomedžio.

15. Medžiai ir krūmai, pasodinti eile ar grupėmis vejoje, laistomi visoje medžių lajų ir krūmų teritorijoje.

16. Medžiai ir krūmai nuo dulkių, apnašų, druskų plaunami naudojant 2–3 litrus vandens 1 m² augalo lajos paviršiaus.

17. Medžiai ir krūmai plaunami vegetacijos metu 2–4 kartus, priklausomai nuo klimatinių oro sąlygų, medžių ir krūmų rūšies, amžiaus ir miesto aplinkos užterštumo, t. y. dulkių, teršalų kiekio ant lapų ir spyglių. Plaunama anksti ryte (ne vėliau 8–9 val.) arba vakare (19–20 val.).

18. Po žiemos (nutirpus sniegui), kai labai sausas pavasaris, būtina nuplauti dirvą ir gatves vandeniu, kad būtų pašalintos druskos. Jeigu cheminis užterštumas didelis, medžius ir krūmus būtina laistyti, vandens naudojant lengvoms dirvoms – 100–110 l/m², sunkioms – 120–160 l/m².

III. MEDŽIŲ IR KRŪMŲ TRĘŠIMAS

19. Tręšiami tik gerai prigiję medžiai ir krūmai (po metų, kartais ir dvejų po pasodinimo), esant vidutinei paros temperatūrai + 9 °C.

20. Medžiai ir krūmai tręšiami pavasarį ir (ar) rudenį, kartais vasarą. Skystomis trąšomis tręšiama po lietaus arba laistymo.

21. Tręšiant medžius ir krūmus mineralinėmis trąšomis, taikomos normos:

- 21.1. lapuočiams: azoto – 30 g/m², amonio salietros – 90 g/m², kalio – 40 g/m²;
21.2. spygliuočiams: azoto – 12,5 g/m², amonio salietros – 50 g/m², kalio – 10 g/m²;
21.3. krūmams: azoto – 5–7 g/m², amonio salietros – 5–7 g/m², kalio – 6–8 g/m²,
vegetacijos metu tręšiant du kartus (pirmą kartą sprogstant lapams, antrą kartą prieš krūmų
žydėjimą).
22. Daugumai medžių rūšių naudojama 25–30 l/m², krūmams – 10–15 l/m² mineralinių
trąšų tirpalo, kurių koncentracija: amonio salietros – 2 g/l, superfosfato – 20 g/l, kalio chlorido
– 2 g/l.
23. Fosforo trąšomis rekomenduojama tręšti vieną kartą (anksti pavasarį arba rudenį)
per dvejus metus.
24. Esant dideliame maisto medžiagų trūkumui, augalų lapus būtina nupurkšti magnio,
geležies arba mangano sulfatų 1–2 % tirpalais.
25. Tikslī tręšimo norma nustatoma atlikus dirvos cheminę analizę.

IV. DIRVOŽEMIO PURENIMAS, MULČIAVIMAS, MEDŽIŲ IR KRŪMŲ ŠILTINIMAS

26. Pirmaisiais ir antraisiais metais po pasodinimo dirvožemio paviršius po medžiais
(išskyrus spygliuočių medžių) purenamas ne giliau 5–10 cm iki 50 cm atstumu nuo kamieno,
po krūmais – ne giliau 3–4 cm.
27. Dirvožemis purenamas pavasarį nutirpus sniegui, kai pakankamai pradžiūva žemė.
Vegetacijos metu purenama ne rečiau kaip 2–3 kartus, priklausomai nuo dirvos susigulėjimo.
Purenama po lietaus ar laistymo.
28. Kai pomedis padengtas velėna, dirva nepurenama, o suardoma velėna.
29. Dirva mulčiuojama medžio ir krūmo priekelminėje dalyje smulkiomis durpėmis,
įvairiais kompostais, nupjauta žole, susmulkintais nukritusiais sveikais lapais, spygliais arba
stambiu žvyru, kur dirvožemis suplakamas ar sumindomas.
30. Dirva mulčiuojama, kai ji yra drėgna (bet ne ką tik sudrėkinta), puri, 3–5 cm
sluoksniu pavasarį arba vasaros pradžioje.
31. Esant šaltai besniegei žiemai, mulčiuojamas ar pridengiamas rudenį sodintų ir dar
nepriėjusių medžių ir krūmų šaknies kaklelis, o auginamų cementiniuose ir kitokiuose
aptvaruose – šaknys.
32. Jautrūs šalčiui medžiai ir krūmai žiemai šiltinami:
32.1. šaknys – durpėmis, perpuvusiū kompostu, švairiu sniegu (40–50 cm storio
sluoksniu), sveikais lapais, juos užpilant plonu žemės sluoksniu;
32.2. krūmai apdengiami eglīšakėmis, o aukštesni krūmai ir medžiai (stiebai ir
skeletinės šakos) aprišami veltiniu, šiaudais ar kitomis medžiagomis;
32.3. ypač vertingi medžiai ir krūmai – specialiai pagamintais mediniais karkasais.

V. MEDŽIŲ IR KRŪMŲ GENĖJIMAS

33. Medžiai genimi šiais būdais:
33.1. lajų retinimas, kai išpjaunama ne daugiau kaip 20 % neskeletinių šakų iki 5 cm
skersmens, išsaugant aukščiau esančias šakas ir viršūnę;
33.2. lajų pakėlimas, kai palaiptiui (per kelis metus) nuo stiebo apačios išpjaunamos
žemutinės šakos, kol bešakis kamienas pasieks 3,2–3,6 m ilgį (išsaugant aukščiau esančias
šakas ir viršūnę);
33.3. viršūnių pažeminimas – kai medžius būtina žeminti: jie trukdo elektros energijos
perdavimo ir ryšių oro linijoms, nudžiūvusi viršūnė. Tai atliekama nupjaunant iki 1,5–2 m
ilgio viršūnę, žemiau pjūvio 1/5–1/3 likusios lajos dalyje išpjaunamos iš pagrindo visos šakos.
Paliktos žemesniosios šakos su viršūnėmis negenimos. Po pirmo ir antro vegetacijos periodų
susidarę vertikalieji ir šoniniai epikorminiai ūgliai trumpinami 1/2–1/3 jų ilgio.

34. Netinkamai apgenėti medžiai taisomi:

34.1. lajų pakėlimo būdu, kai išlikęs medžių pagrindinis stiebas;

34.2. taikant figūrinį formuojamąjį genėjimą ir suteikiant lajai taisyklingą geometrinę formą, kai sunaikinto stiebo tęsinyje išaugusios visomis kryptimis išsikraipiusios šakos. Šiuo atveju trumpinamos išsišovusios 1–3 metų šakelės lajos išorėje.

35. Ankstį pavasarį atliekamas sanitarinis ir formuojamasis lajų genėjimas, pašalinant sausas, džiūstančias, pažeistas, nušalusias, nulaužtas šakas ar jų dalis, o atskirais atvejais dėl ligų, kenkėjų, oro taršos ar kitų priežasčių nusilpusius medžius.

36. Šakos pjaunamos (o ne kerpamos) trimis pjūviais: pirmas pjūvis daromas šakos apačioje 25–30 cm nuo stiebo. Įpjaunama ketvirtadalis stiebo. Antras pjūvis daromas iš viršaus 5 cm toliau kaip apatinis pjūvis. Trečiu pjūviu iš apačios, atsargiai prilaikant ranka, apipjaunama žiediška, baigiama pjauti. Paskutinis šakos pjūvis turi būti ne lygiagretus stiebui, bet statmenas pjaunamai šakai.

37. Sausos ir ligotos šakos pjaunamos iki gyvos ir sveikos vietos prie pagrindo.

38. Po kiekvieno medžio nugenėjimo darbo įrankiai dezinfekuojami 1 % formalinu, 10 % vario sulfatu arba spiritu.

39. Iškart po nupjovimo visos žaizdos, kurių diametras didesnis kaip 2 cm, užtepamos dažais, skirtais išorės dažymui su 0,5–3 % fungicido priemaiša. Užtepti tik medieną, o brazdą palikti atvirą, kad greičiau apaugtų žaizda. Spygliuočių, kurie gausiai leidžia sakus, žaizdos paliekamos atviros. Plonesnės žaizdos apipurškiamos fungicidais.

40. Genint medžius neleidžiama:

40.1. nupjauti medžio stiebą bet kokiame aukštyje, išskyrus viršūnių pažeminimą (33 punkto 3 dalis);

40.2. taikyti genėjimo būdą, kuomet nupjaustomos storosios šakos, paliekant nuo stiebo išsišovusius kelmelius–stagarus.

41. Įmonės, vykdančios medžių ir krūmų genėjimo darbus, privalo turėti specialistų, kuriems pagal Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2003 m. liepos 23 d. įsakymu Nr. V(9)-84 patvirtintą „Augančių medžių ir krūmų genėjimo technologijų mokymo programą“ (skelbta interneto puslapyje <http://www.darborinka.lt>) būtų suteikta teisė vykdyti medžių ir krūmų genėjimo darbus.

42. Medžių ir krūmų genėjimo darbams vadovauja pagal 41 punkte nurodytus reikalavimus turintis teisę specialistas. Jis darbus vykdančius asmenis pasirašytinai supažindina su medžių ir krūmų genėjimą reglamentuojančiais šių taisyklių punktais.

VI. KITI MEDŽIŲ IR KRŪMŲ PRIEŽIŪROS DARBAI

43. Šalinami vėjo ir sniego nulaužti, aplaužyti, pavojingai palinkę, pavojų praeiviams ir pastatams keliantys, baigiantys džiūti stiebai ir šakos.

44. Tikrinami, ar nesupuvę seni medžiai, ir, jei reikia, pašalinami.

45. Pavasarį medžiai ir krūmai išlaisvinami nuo šiltinimo medžiagos (išskyrus praėjusiais metais pasodintus), šaknies kaklelis – nuo supiltos žemės.

46. Iš pomedžių reguliariai šalinamos piktžolės: mechaniniu būdu – (ravint, šienaujant) ir cheminiu būdu. Pomedžiuose gali būti sėjamos vejos ar sodinamos gėlės.

47. Medžių žaizdos, mechaniniai pažeidimai profilaktiškai purškiami bordo mišiniu, 3 % vario oksichloridu ar kitais fungicidais. Medžių drevės išvalomos nuo šiukšlių, supuvusios medienos ir dezinfekuojamos. Sutvarkytos drevės uždengiamos lentelėmis, apdorotomis natūralios medžio spalvos antiseptikais.

48. Rudenį sugrėbiami ir pašalinami pažeisti, rauplėti, dėmėti lapai, kuriuose žiemoja ligų sukėlėjai.

49. Prižiūrimos ir taisomos sugadintos medelių apsauginės tvorelės ir tinkleliai.

50. Prižiūrimas naujai pasodintų medžių tvirtinimas (pririšimas).

51. Fiziniai ir juridiniai asmenys, vykduojantys medžių ir krūmų priežiūrą, privalo želdinių

zonoje be raštiško leidimo neleisti vykdyti darbų, kurie kenktų medžiams ir krūmams.

VII. VANDENS TELKINIŲ, ESANČIŲ ŽELDYNUOSE, PRIEŽIŪRA

52. Vandens telkiniai želdynuose gali būti paviršiniai ir gruntiniai.

53. Paviršiniai vandens telkiniai yra:

53.1. stovintys: natūralūs – ežerai, dirbtiniai – tvenkiniai, kūdros, rekultivuoti į vandens telkinį karjerai;

53.2. tekantys: natūralūs – upės ar jų dalys, dirbtiniai – kanalai, grioviai.

54. Gruntiniai vandens telkiniai yra: natūralūs – šaltiniai, versmės, dirbtiniai – šuliniai, gręžiniai.

55. Vandens telkiniai, esantys želdynuose, turi būti švarūs ir estetiški.

56. Tam užtikrinti būtina:

56.1. vandens telkinius, ištirpus ledams iki jų užšalimo, valyti kas mėnesį nuo buitinių šiukšlių, lapų, šakų;

56.2. tvenkinių, kūdrų dumblą valyti ne rečiau kaip kas 7 metai, kai lapai ir kitos augalinės dalys susikaupia vandens telkinio dugne arba tada, kai augalinės pakritos ir paukščių ekskrementai dugne sudaro per 10 cm storio sluoksnį, o vanduo įgauna rausvą spalvą ir smirdi;

56.3. nuleisti dirbtinių vandens telkinių (kuriuose galima) vandenį, jeigu jis stipriai užterštas, išvalyti ant dugno esančias šiukšles ir dumblą;

56.4. iškloti vandeniui nelaidžia plėvele dirbtinių vandens telkinių dugną ir krantus, kuriuose padidėjusi filtracija ir pažemėjęs vandens lygis;

56.5. prižiūrėti, kad vanduo būtų skaidrus – į dirbtinius vandens telkinius nuolat patektų vanduo;

56.6. siekti, kad į tvenkinius patektų tiek vandens, kad šiltuoju metų periodu pasikeistų visas vanduo;

56.7. šalinti siūlinių dumblių biomasę;

56.8. įrengti uždorius (skydus) pratekančiuose vandens telkiniuose vandens lygiui reguliuoti;

56.9. stebėti uždorių būklę. Medinius uždorius impregnuoti antiseptikais vasarą, pažemėjus vandens lygiui ir jiems pradžiūvus.

57. Paviršinio vandens telkinių pakrantėse:

57.1. šalinti menkaverčius krūmus, labiau išryškinant vandens telkinio vaizdą;

57.2. veisti ažūrinę lają turinčius medžius;

57.3. retinti svetimžemių invazinių augalų (bitinės sprigės – *Impatiens glandulifera*) sąžalynus;

57.4. reguliariai pjauti žolę.

58. Įrengti:

58.1. takus prie vandens telkinių;

58.2. prie maudymosi vietų persirengimo kabinas, biotualetus;

58.3. informacinius standus, kurie drausmintų lankytojus ir teiktų reikalingą informaciją;

58.4. gerą pakrančių takų apšvietimą.

59. Kurti želdynus, veisti želdinius vandens telkinio apsaugos zonoje, už vandens telkinio apsaugos juostos.

60. Jei įstatymai ir kiti teisės aktai nedraudžia, galima:

60.1. už vandens telkinio apsaugos juostos įrengti ramaus poilsio zonas, įrenginius sportavimui, statyti mažuosius kraštovaizdžio architektūros statinius;

60.2. vandens telkiniuose, kur leidžia techninės galimybės, įrengti vandens kaskadas, krioklius, fontanus.

61. Draudžiama:

- 61.1. naudoti chemines medžiagas vandens telkiniuose ir jų pakrantėse augančių augalų naikinimui;
- 61.2. pildyti tvenkinius chloruotu vandeniu;
- 61.3. maudyti vandens telkiniuose šunis ir kitus gyvūnus;
- 61.4. statyti, išskyrus mažosios kraštovaizdžio architektūros, statinius ir įrengti komunikacijas;
- 61.5. naudoti želdinių laistymui stovinčių vandens telkinių vandenį, jei tai keičia vandens lygį.

VIII. VEJŲ PRIEŽIŪRA

62. Pirmųjų metų sėjos vejų priežiūra:

62.1. pagrindiniai darbai – susidariusios dirvos plutelės suardymas, pasėtos vejės laistymas, piktžolių naikinimas;

62.2. pagrindinis vejų priežiūros tikslas – suformuoti ilgalaikę, visą vegetacijos laikotarpį dekoratyvią, be piktžolių ir sveiką veją. Intensyvi priežiūra taikoma dekoratyvinėms reprezentacinėms ir sportinėms vejoms. Žolė pjaunama nuo 14 iki 25 kartų per vegetacijos laikotarpį, vejės tręšiamos, vėdinamos, naikinamos piktžolės, samanos. Vidutinio intensyvumo priežiūra taikoma dekoratyvinėms sodų ir parkų parterio vejoms. Jose vegetacijos laikotarpiu žolė pjaunama 4–6 kartus ir saikingai tręšiama, o kiti vejų priežiūros darbai atliekami esant reikalui. Ekstensyviai prižiūrimos paprastosios vejės vegetacijos laikotarpiu pjaunamos 1–2 kartus. Kita priežiūra netaikoma;

62.3. vejų pjovimo aukštis priklauso nuo vyraujančių žolių rūšių. Žemai (3–4 cm) pjaunama veja, kurioje vyrauja smilgos, pievinės miglės. Daugiametės svidrės, tikrieji ir raudonieji eraičinai ir kitos aukštaūgės žolės, turinčios gana ilgą belapę pamatinę stiebo dalį, pjaunamos 5–6 cm aukščiau, kad išliktų keli asimiliuojantys žali lapai. Kai kurios sportinės vejės (golfo, teniso) intensyvaus augimo metu (pavasari) pjaunamos kas 1–2 dienas, kai kurios dekoratyvinės (reprezentacinės ir paprastosios) ir kai kurios sportinės (futbolo aikštynų) vejės pjaunamos kas 5–7 dienas. Vasarą, trūkstant drėgmės ir žolių augimui sulėtėjus, pjaunama rečiau. Nelaistomos vejės sausrų metu nepjaunamos;

62.4. nupjautų vejų žolė turi būti surenkama. Palikti žolę galima, kai veja dažnai pjaunama ir nupjautų žolių lapai ir stiebų stagarėliai ne ilgesni kaip 4,0 cm;

62.5. vejų žolių (stiebų ir lapų) augimo pristabdymui naudojama hidrazido amonio druska ($230 \text{ g}/100 \text{ m}^2$) ar amino druska ($140 \text{ g}/100 \text{ m}^2$), kurioje daugiau veikiančios medžiagos (veikimas tęsiasi apie 2 mėnesius), bet nuo jos prastėja vejės kokybė;

62.6. vejės pagrindinis tręšimas atliekamas pavasari, sniegui nutirpus ir vejoms pradžiūvus (kovo pabaigoje – balandžio pradžioje). Tręšiama kompleksinėmis trąšomis, turinčiomis daugiau fosforo ir kalio ($\text{N}_8 \text{ P}_{20} \text{ K}_{30}$), $20\text{--}40 \text{ g}/\text{m}^2$. Nupjovus žolę, tręšiama azotinėmis trąšomis – $15\text{--}20 \text{ g}/\text{m}^2$. Baigiantis žolių vegetacijai (rugsėjį) azotu tręšti nebereikia. Vegetacijai pasibaigus (lapkritį) dekoratyvinės parterinės ir sportinės vejės tręšiamos kalio magnezija ($15\text{--}20 \text{ g}/\text{m}^2$);

62.7. tinkamiausios vejoms organinės trąšos yra kompostai, mėšlas ir durpės, kaulamilčiai ir kraujamilčiai. Rudenį arba anksti pavasari persijoti (per sietą su $1,0\text{--}2,0 \text{ cm}$ skersmens skylutėmis) kompostai ant vejės išbarstomi $1,0 \text{ cm}$ storio sluoksniu. Vejoms tręšti naudojamas mėšlas turi būti smulkus ir perpuvęs. Juo anksti rudenį ar pavasari tręšiama ($1,5\text{--}3 \text{ kg}/\text{m}^2$) kas 2–4 metai;

62.8. rūgštus dirvožemis (kai pH mažiau kaip 5,7) turi būti kalkinamas. Kalkinama kas 3–5 metai gesintomis kalkėmis vėlyvą rudenį ir ankstyvą pavasari, lengvame priemolio dirvožemyje išberiant $0,2\text{--}0,3 \text{ kg}/\text{m}^2$, sunkesniame dirvožemyje – $0,5 \text{ kg}/\text{m}^2$;

62.9. sausrų metu vejas būtina laistyti, atsižvelgiant, kad sausroms atsparūs aviniai, nendriniai ir raudonieji eraičinai, vidutiniškai atsparios – pievinės miglės, daugiametės svidrės ir paprastosios smilgos, neatsparios – šliaužiančiosios smilgos ir paprastosios miglės.

Laistyti būtina, kai viršutinis 10–12 cm gylio dirvos sluoksnis išdžiūsta, kai veja praranda sodriai žalią spalvą ir kai vejų žolės nebeauga;

62.10. laistymo norma: priesmėlio dirvožemiuose – 7,6–12,6 l/m² vandens, priemolio – 5,1–10,2 l/m². Vanduo turi sudrėkinti 15–20 cm gylio dirvožemio sluoksnį. Lengvame priesmėlio dirvožemyje veją reikia laistyti 2 kartus per savaitę, o sunkesniame – 1 kartą.

63. Senų vejų priežiūra:

63.1. iš dalinai supuvusių žolių stiebų, lapų, šaknų liekanų susiformavusį veltinį (jis trukdo vejų žolių šaknims kvėpuoti), kai jo storis – 1,3 cm ir daugiau, būtina šalinti intensyvaus žolių augimo periodu (pavasarij ar vasaros pabaigoje). Efektyvus šalinimas yra vertikalus vejos pjovimas ir smėliavimas;

63.2. anksti pavasarį vejos vėdinamos jas grėbstant, akėjant velėną ir panaudojant specialias mašinas – aeratorius. Sportinės vejos vėdinamos kartą per mėnesį, kitos – rečiau. Prieš vėdinant, ant vejų užpilama 0,5–1,0 cm storio smėlio sluoksnis;

63.3. piktžolės vejose naikinamos specialiais herbicidais: 2,4 D amino druska (20–25 g/arui), dialenu (20–25 ml/arui, banvelu (15–20 ml/arui) ir kt.;

63.4. nelygias vejas būtina išlyginti. Išlyginimui naudojamas smėlis, tačiau jo negalima berti storesniu kaip 2 cm storio sluoksniu. Galima naudoti lengvo priemolio žemę. Vejos lyginamos pavasarį ar vasaros pabaigoje, kai intensyviai auga žolė;

63.5. naikinant samanias, kurių atsiradimą skatina azoto trąšų stoka dirvoje, drėgmės perteklius, pavėsis, dažnas pjovimas žemesniu kaip 2 cm aukščiu ar labai rūgšti dirvos reakcija, būtina pagerinti bendrą vejos priežiūrą, vėdinti dirvos paviršių, gausiau tręšti azoto trąšomis, kalkinti gesintomis kalkėmis. Mažuose vejų ploteliuose samanios iššukuojamos grėbliu arba metaline šluota, skirta lapams sugrėbti. Samanos naikinamos ir tręšiant amonio sulfatu (15–20 g/m²);

63.6. išretėjusias vejas būtina atnaujinti įsėjant pusę normos (10 g/m²) žolių sėklos. Sėjama pavasarį į grėbliu išpurtą paviršinių vejos sluoksnį, vėliau suspaudžiant lengvu volu.

IX. GĖLYNŲ PRIEŽIŪRA

64. Gėlių daigai sodinami rytais arba vakarais (apsiniaukusiu oru gali būti sodinama visą dieną). Prieš sodinimą į daigams padarytas duobutes pripilama vandens, o pasodintus daigus vėl būtina palaistyti. Į gėlynus pasodintus daigus būtina laistyti kasdien, kol prigis. Galima dirvą mulčiuoti durpėmis.

65. Sausrų ir augalo spartaus vystymosi (žiedinių pumpurų krovimo, žydėjimo ir atsinaujinimo, pumpurų formavimo) laikotarpiais gėlynus reikia gausiai laistyti. Vienmečių gėlių gėlynams skiriama 15–20 l/m², daugiamečių gėlių gėlynams – 30–40 l/m², pavasarinėms svogūninėms gėlėms – 40–60 l/m², kad gėlyno žemė sudrėktų 30–40 cm gyliu. Vegetacijos metu laistoma nuo 2 iki 5 kartų.

66. Gausiau palaisčius ar po lietaus purenamos dirvos paviršius.

67. Daigams prigijus, visą vegetacijos periodą jie tręšiami trąšų tirpalu, kas 10–15 dienų. Jauni augalai tręšiami azotinėmis trąšomis, kraunantys žiedus ir žydintys – kalio ir fosforo trąšomis.

68. Pirmą kartą gėlynai tręšiami sniegui nutirpus. Azotinių trąšų svogūninėms gėlėms naudojama 20–30 g/m², daugiamečioms gėlėms – 10–15 g/m². Fosforo (50–60 g/m²) ir kalio (20–30 g/m²) trąšos įterpiamos į dirvą ją purenant pirmą kartą. Azotinėmis trąšomis (20–30 g/m²) antrą kartą tręšiama praėjus 3 savaitėms po pirmojo tręšimo. Trečią kartą gėlynas tręšiamas žiedinių pumpurų krovimo arba žydėjimo metu (10 g azoto, 30 g fosforo ir 20 g kalio) / 1 m² trąšų tirpalu. Rudenį visos daugiamečės gėlės tręšiamos skiriant 1 m² gėlyno 10 g azoto, 50–60 g fosforo ir 30 g kalio trąšų.

69. Daugiamečioms gėlėms trūkstant mikroelementų (boro, mangano, molibdeno, vario, kobalto, cinko ir kt.), jais tręšiama pavasarį, pirmą kartą purenant dirvą. Mikroelementais tręšiama tokiais kiekiais ir koncentracijomis: boro rūgšties 2–5 g (0,02–0,05 %), vario sulfato

1–5 g (0,02–0,05 %), mangano sulfato 5–10 g (0,05–0,1 %), cinko sulfato 1–2 g (0,01–0,02 %), amonio molibdato 1–5 g (0,01–0,05 %) 10 litrų vandens.

70. Norint suformuoti gražius glaudesnius gėlių kerus, jie genimi. Vienmečių lauko gėlių kereliai formuojami pašalinant viršūnėles virš 4–5 lapo. Genimi šalavijai, verbenos, petunijos, žydrūniai ir kt. Geriau į gėlynus sodinti jau suformuotus gėlių kerelius.

71. Rudenį peržydėjusios nedekoratyvios vienmetės gėlės išraunamos ir dirva paruošiama kitiems metams. Jei gėlyne numatoma auginti tų pačių rūšių gėles, jautrias dirvoje plintančioms ligoms, dirvožemis dezinfekuojamas arba paviršinis jo sluoksnis pakeičiamas.

72. Naujus daugiamečių gėlių gėlynus geriausia sodinti ankstyvą rudenį arba pavasarį. Daugelis daugiamečių gėlių prigyja per 8–10 dienų. Jos laistomos, kol prigyja.

73. Šalia lėtai augančių daugiamečių gėlių nesodinamos greitai šakniastiebiais plintančios gėlės. Jos sodinamos gėlyno pakraščiuose. Jeigu tokios gėlės jau buvo pasodintos, jų ūgliai nukertami, augimas apribojamas įkasant bortelius.

74. Vegetacijos metu nuolat šalinami nužydėję žiedai, apmirę ar ligų pažeisti nedekoratyvūs lapai, neleidžiama vieniems gėlėms užgožti kitų.

75. Daugiametės gėlės, kurių žiedai formuojasi ne stiebų viršūnėse, genimos patrupinant viršūnėles, kad kerai užaugtų glaudesni, augalai gausiau žydėtų. Kitoms gėlėms pašalinami šoniniai ūgliai su žiedpumpuriais, kad būtų didesni pagrindiniai žiedai.

76. Kad gėlynuose augančios svogūninės gėlės gausiai žydėtų, jas būtina iškasti ir atrinkus svogūnus sodinti kasmet, išskyrus narcizus, kurie persodinami kas 2–3 metai. Ilgesnį laiką (3–4 metus) nepersodintos gali augti margutės, žydrės, scylės, puškinijos, leukojos, snieguolės, lelijos.

77. Daugiamečių gėlių priežiūrą palengvina mulčas, kuris pagerina ir augimo sąlygas, sulaiko drėgmę, ne taip gausiai auga piktžolės. Augalai, iškeliantys į žemės paviršių šakniastiebius, po rudenį užpiltu mulču geriau žiemoja (astilbės, bruneros, rodžersijos, ausytosios ir gauruotosios raktažolės, kt., išskyrus šakniastiebinis vilkdalgius, kurių šakniastiebiai dažnai supūva).

78. Mulčiavimui gėlynams geriausiai tinka durpių ir perpuvusio mėšlo kompostai, nors dažniausiai naudojamos ir durpės. Mulčio sluoksnis naujiems gėlynams – 2–3 cm, seniems – 5–8 cm. Geriausias mulčiavimo laikas – ankstyvas pavasaris arba rudenį, nupjovus antžeminę augalų dalį.

79. Kai daugiametės gėlės žiemoja ne vegetatyviniais stiebais ar lapų skrotelėmis, rudenį nukerpama visa antžeminė dalis. Augalų liekanos sugrėbstomos ir kompostuojamos, jei neužsikrėtusios ligomis, ligotos – sunaikinamos. Vegetatyviniais stiebais ir lapų skrotelėmis žiemojančios gėlės ir dvimečių gėlių (darželinio katilėlio, darželinės našlaitės ir kt.) lapų skrotelės žiemai turi būti pridengiamos.

80. Rožynų priežiūra (genėjimas, trėšimas, nužydėjusių žiedų šalinimas, papildomas trėšimas vasarą, kova su ligomis ir kenkėjais):

80.1. vegetacijos laikotarpiu rožės būtina genėti kelis kartus. Pagrindinis genėjimas atliekamas pavasarį, rožės atidengus. Pašalinami visi ligoti, į rožės krūmo vidurį augantys ir jį tankinantys stiebai. Arbatinių hibridinių rožių stiebai paliekami su 3–4 pumpurais, o floribundinių ir poliantinių – su 5–6 pumpurais. Paliekamas viršutinis pumpuras turi augti į krūmo išorę. Laipiojančios rožės genimos peržydėjusios. Genint nukerpami visi žiedus turėję stiebai, paliekami tik 5–6 nauji, stipriausi ūgliai;

80.2. vasarą būtina nuolat šalinti peržydėjusius rožių žiedus su viršutine stiebo dalimi, ant likusios stiebo dalies paliekant 3–6 pumpurus (priklausomai nuo rožių grupės);

80.3. prieš kiekvieną žydėjimą rožės būtina trėšti papildomai, naudojant 15–20 g/m² azoto trąšų. Trėšimas baigiamas antroje liepos pusėje.

X. PAGRINDINIAI VEJŲ IR GĖLYNŲ PRIEŽIŪROS REIKALAVIMAI

81. Vejų priežiūros reikalavimai:

81.1. vejose turi būti žalios spalvos, su tai žolių rūšiai būdingu atspalviu, pakankamai tankus (varpinių žolių ūglių ne mažiau kaip 100 vnt./100 cm²) žolynas;

81.2. dekoratyvinėse reprezentacinėse ir sportinėse vejose neturi būti įvairiažolių ir samanų, kitose – tik pavieniai egzemplioriai. Įvairūs žolynai gali būti specialios paskirties (kraštovaizdžio) vejose;

81.3. vejose neturi susikaupti storesnis kaip 1,3 cm augalų atliekų veltinis;

81.4. vejose pjaunamos taip, kad nenukentėtų varpinių augalų krūmijimosi bambliai. 3–4 cm aukščiau pjaunamos vejose, kuriose vyrauja smilgos, pievinės miglės. 5–6 cm aukščiau pjaunamos: svidrės, tikrieji ir raudonieji eraičinai, kitos aukštaūgės žolės, turinčios gana ilgą belapę pamatinę stiebo dalį, kad išliktų keli asimiliuojantys žali lapai;

81.5. labai retas vejas, kuriose varpinių žolių ūglių yra ne daugiau kaip 50 vnt./100 cm², būtina gerinti.

82. Gėlynų priežiūros reikalavimai:

82.1. gėlynai sodinami pagal projektą, kokybiškais gėlės genčiais, rūšiais ir veislei būdingais daigais;

82.2. gėlių daigai turi būti susodinti nustatytais atstumais, šachmatų langelių tvarka, pradedant sodinti nuo plačiausios gėlyno kraštinės. Floribundinių ir poliantinių rožių 1 m² turi būti sodinama ne mažiau kaip 8 krūmai;

82.3. susiformavęs gėlynas turi būti vientisas, aiškios kompozicijos;

82.4. gėlės gėlyne turi būti vešlios, gausiai žydėti, neturi būti peržydėjusių žiedų ir nudžiūvusių lapų. Juos reikia nuolat šalinti.
